

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

Етнопедагогіка

підготовки бакалавр

спеціальності 231 Соціальна робота

**освітньо-професійної програми Соціальна педагогіка, соціально-виховна
робота**

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Етнопедагогіка» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота.

Розробник: О. В. Белкіна-Ковальчук, доцент, канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Силабус навчальної дисципліни затверджено зі змінами та доповненнями на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 2 від 15 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Чернета С.Ю.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			денна	заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота Перший (бакалаврський) рівень	Нормативна		
Кількість годин/кредитів (3 кредитів = 90 год.)		Рік навчання	1	-
		Семестр	1	-
		Лекції	22	-
		Семінарські	22	-
		Самостійна робота	40	-
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації	8	-
		Форма контролю: залік		
Мова навчання		Українська		

II. Інформація про викладача

Викладач: Белкіна-Ковальчук Олена Віталіївна,

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук,

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон: +380502789814,

Електронна пошта: belkina-kovalchuk.olena@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Програму навчальної дисципліни «Етнопедагогіка» розроблено з урахуванням сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки і практики в умовах формування нової соціокультурної ситуації та соціально-економічних відношень у суспільстві. Курс належить до циклу гуманітарних дисциплін, спрямованих на етнічне самовизначення особистості, формування почуття патріотизму, толерантності, морально-етичних норм поведінки. Вивчення курсу етнопедагогіки є складовою частиною процесу підготовки національної еліти, яка здатна оволодіти національною освітньо-світоглядно парадигмою професійного мислення, будувати свою професійну діяльність на основі міцної громадянської позиції консолідуючись на ідеї незалежності української держави.

У змісті навчального курсу особлива увага приділяється вивченню структури та історії розвитку української етнопедагогіки; досліджується український виховний ідеал, напрями національного виховання, народні уявлення про сім'ю, педагогіка народного календаря, традиції господарського і трудового виховання молоді.

2. Пререквізити

Етнопедагогіка як теорія народної педагогіки – область сучасної педагогічної науки має міждисциплінарний характер і утворена на стику різних гуманітарних наук. Вивчення етнопедагогіки базується на знаннях історії України, української мови та літератури, фольклору, народної творчості, які сформовані у студентів на базі шкільної програми.

Постреквізити. Знання з навчального курсу «Етнопедагогіка» необхідні для подальшого вивчення курсів: теорія та історія соціального виховання, теорія навчання і виховання, історія соціальної роботи, соціальна педагогіка, соціальна робота.

3. Мета курсу - сформувати знання про етнокультурну та педагогічну спадщину українського народу, готовності творчого використання народної педагогіки у професійній діяльності та особистісній самореалізації в умовах багатокультурного суспільства.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити закономірності розвитку етнопедагогіки як актуальної педагогічної дисципліни;
- сформувати знання про закономірності і принципи народної педагогіки, її зміст і структуру;
- розкрити суть національного виховного ідеалу та цінностей морального, розумового, трудового виховання;
- сформувати уявлення студентів про особистість у народній педагогіці, методи і засоби її виховання;
- сформувати уявлення студентів про цінність сім'ї у народній педагогіці та її значення у житті людини;
- розкрити роль народної педагогіки в подальшому розвитку наукової педагогічної теорії і практики;
- мотивувати студентів вивчати й усвідомлювати народний виховний досвід для підвищення рівня духовності майбутніх вчителів, відродження народних традицій у системі виховання;
- сприяти виробленню у студентів моральних якостей і уявлень значущих в системі цінностей національної та загальнолюдської культури;
- формувати національну самосвідомість студентів, їх етнокультурні та етнопедагогічні компетенції.

4. Результати навчання (Компетентності)

Навчальна дисципліна спрямована на формування інтегральної компетентності (Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.); *загальних компетентностей* (ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.); *фахових компетентностей* (ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів. ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку

соціальної групи і громади. ФК 14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу. ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.).

Очікувані програмні результати навчання: ПРУ4. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах. ПРУ6. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей. ПРУ8. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин. ПРУ 9. Забезпечувати інклюзивні процеси, виявляти особливості та шляхи покращення життєдіяльності дітей та молоді з інвалідністю у соціальному середовищі. ПРАіВ 4. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога. ПРАіВ 6. Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу. ПРАіВ8. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекція	Сем.	Самост. робота	Консульт	Форма контролю/ Кількість балів
Змістовий модуль I. Народна педагогіка і педагогічна теорія.						
Тема 1. Народна педагогіка і педагогічна наука: становлення та розвиток	6	2	2	2	-	IPC/ РМГ/3
Тема 2. Загальні основи української етнопедагогіки	7	2	2	2	1	IPC/ РМГ/3
Тема 3. Проблеми формування особистості в народній педагогіці	9	2	2	4	1	IPC/ РМГ/4
Разом за змістовим модулем	22	6	6	8	2	10/40
Змістовий модуль II. Основні напрями виховання особистості в етнопедагогіці						
Тема 4. Розумове виховання в українській етнопедагогіці	8	2	2	4	-	IPC/ РМГ/4
Тема 5. Прогресивні ідеї і досвід трудового виховання в українській етнопедагогіці	8	2	2	4	-	IPC/ РМГ/4
Тема 6. Моральне виховання в українській етнопедагогіці	8	2	2	4	-	IPC/ РМГ/4
Тема 7. Естетичне і фізичне виховання в українській етнопедагогіці	8	2	2	4	-	IPC/ РМГ/4
Разом за змістовим модулем	32	8	8	16	-	16/40
Змістовий модуль III. Основні шляхи соціалізації дитини в етнопедагогіці						
Тема 8. Українське народне	9	2	2	4	1	IPC/

дитинознавство						РМГ/3
Тема 9. Традиції сімейного та громадського виховання в українській етнопедагогіці	9	2	2	4	1	ІРС/ РМГ/3
Тема 10. Педагогіка народного календаря	9	2	2	4	1	ІРС/ РМГ/4
Тема 11. Народна дидактика	9	2	2	4	1	ІРС/ РМГ/4
МКР						60
Разом за змістовим модулем	36	8	8	16	4	14/40
Всього годин:	90	22	22	40	6	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Змістовий модуль І. Народна педагогіка і педагогічна теорія

Тема 1. Народна педагогіка і педагогічна наука: становлення та розвиток

1. Напишіть анотацію на працю М.Г.Стельмаховича „Народна педагогіка”.
2. Випишіть вислови К.Д.Ушинського, В.О.Сухомлинського про народне виховання.

3. Опрацюйте статтю К.Д.Ушинського „Про народність у громадському вихованні”. За її матеріалами підготуйте повідомлення на тему: „Елемент народності в характері людини”, „Яку роль відіграє народність у вихованні?”

4. Законспекуйте уривок з книги О.В.Духновича «Народна педагогіка на користь училищ та вчителів сільських». Прокоментуйте свій вибір.

Тема 2. Загальні основи української етнопедагогіки

1. Визначте спільні й специфічні риси народної педагогіки, етнопедагогіки, педагогіки, проілюструйте їх взаємозв’язок.
2. Визначте основні компоненти змісту виховання в народній педагогіці: а) людини; б) громадянина; в) сім’янина.

3. Підберіть по кілька прислів’їв (2-3), які б розкривали сутність кожного напрямку виховання підрастаючого покоління.

Тема 3. Проблеми формування особистості в народній педагогіці

1. Підберіть та запишіть декілька прислів’їв про формування особистості.
2. Користуючись різними науковими та художніми джерелами, випишіть ті якості особистості, що характеризують менталітет українського народу.
3. Із книги Г. Ващенко „Виховний ідеал” випишіть характеристики різних підходів до змісту виховного ідеалу, порівняйте їх між собою.
4. Охарактеризуйте позитивних героїв казок різних народів.
5. Назвіть імена видатних історичних особистостей, які в своїх особистісних характеристиках відповідають народному ідеалу.
6. Підберіть декілька народних ігор. (Оформити) Які риси характеру вони формують?

Змістовий модуль ІІ. Основні напрями виховання особистості в етнопедагогіці

Тема 4. Розумове виховання в українській етнопедагогіці

1. Складіть порівняльну таблицю основних завдань розумового виховання (народні погляди та погляди сучасної педагогіки). Зробіть висновки.

2. Визначте та запишіть афоризми, у яких розкриті шляхи і засоби розумового виховання.

3. Підберіть прислів'я та приказки, у яких відображено народні принципи навчання і виховання.

4. Порівняйте сучасні та народні погляди народу на особистість учні та вчителя. Зробіть висновок.

5. Підготуйте мультимедійну презентацію по темі заняття.

Тема 5. Прогресивні ідеї і досвід трудового виховання в українській етнопедагогіці

1. Складіть порівняльну таблицю основних завдань трудового виховання (народні погляди та погляди сучасної педагогіки). Зробіть висновки.

2. Розкажіть про свої перші трудові доручення. Які роль відіграють вони у вашому житті?

3. Згадайте і запишіть настанови Ваших батьків про працю.

4. Долю кожної людини вирішують три любові – любов до дітей, любов до праці, любов до Батьківщини. Продовжіть цю думку.

5. Підготуйте мультимедійну презентацію по темі заняття.

Тема 6. Моральне виховання в українській етнопедагогіці

1. Складіть порівняльну таблицю основних завдань морального виховання (народні погляди та погляди сучасної педагогіки). Зробіть висновки.

2. Підберіть і запишіть прислів'я про честь, совість, людяність, милосердя.

3. Випишіть прислів'я та приказки про гостинність, вірність друзям.

4. Проаналізуйте на прикладі кількох українських народних казок, оповідок, пісень їх мораль для підростаючих поколінь.

5. Підготуйте мультимедійну презентацію по темі заняття.

Тема 7. Естетичне і фізичне виховання в українській етнопедагогіці

1. Складіть порівняльну таблицю основних завдань естетичного та фізичного виховання (народні погляди та погляди сучасної педагогіки). Зробіть висновки.

2. Запишіть народні вислови про здоров'я та красу.

3. Запишіть кілька народних ігор, які б розвивали фізичні якості вихованців.

4. Запишіть традиції Вашої місцевості про піклування здоров'я дитини після її народження; розвитку її рухової активності.

5. Підготуйте мультимедійну презентацію по темі заняття.

Змістовий модуль III. Основні шляхи соціалізації дитини в етнопедагогіці

Тема 8. Українське народне дитинознавство

1. Випишіть декілька прислів'їв про дітей.

2. Запишіть сімейні звичаї й обряди, пов'язані з дитиною, які є у Вашій сім'ї, місцевості.

3. На основі аналізу творів українського фольклору покажіть статус дітей і проблему дитинства. Які педагогічні проблеми, пов'язані з дітьми, висвітлено в українській народній творчості?

Тема 9. Традиції сімейного та громадського виховання в українській етнопедагогіці

1.. Наведіть факти, приклади впливу народної педагогіки на ваше виховання: бабусині повчання, поради батьків, побажання старших товаришів і т.п..

2. Складіть порівняльну таблицю принципів сімейного виховання (за народною педагогікою та сучасною наукою).

3. Татарський педагог Каюм Насирі вчив: „Що посієш, те й пожнеш, о син мій. Це означає, що за добро тобі відплатується добром, а за зло ти заслуговуєш лише страждання та муки”. Що ви можете сказати про зв'язок цього вислову з народною педагогікою?

4. Використовуючи працю А.С.Макаренка «Лекції про виховання дітей», визначте її педагогічну проблематику, загальні умови сімейного виховання.

Тема 10. Педагогіка народного календаря

1. Складіть сімейний календар Вашої родини.

2. Підготуйте сценарій святкування народного світа (за вибором). Проаналізуйте його виховні можливості.

Тема 11. Народна дидактика

1. Порівняйте наукові та народні методи та форми навчання.
2. „Педагогіка вимагає від людини якостей, близьких до материнських” (М.Кнебель). Обґрунтуйте справедливість цієї думки.
3. Наведіть приклади художніх творів, які возвеличують образ учителя як вихователя хороших, різнобічно розвинутих людей.
4. Підготуйте мультимедійну презентацію по темі заняття.

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчально-пізнавальна робота студентів в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою <https://ed.vnu.edu.ua/upload/docs/34/d57a3defea8df2754eb8599a0234845e.pdf>

Політика курсу: політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які викладач пред'являє до студента при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності.

Політика викладача щодо студента

виконання необхідного мінімуму навчальної роботи на занятті (оцінюються мінімальними балами, що передбачені за тему);

активна участь передбачає суттєві доповнення по кожному основному питанню і оцінюються балами в кінці заняття;

присутність на занятті без належної підготовки оцінюється зняттям балів (1 бал за одне заняття) від загальної кількості балів набраних за змістовий модуль;

Політика щодо академічної доброчесності:

під час заняття та виконання самостійних робіт забороняється: списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

неприпустимість пропусків, запізнь;

обов'язкове виконання усіх поставлених завдань у визначений термін;

пропуск з поважних причин можна закрити здавши тести по пропущеній темі;

Проходження студентом курсів підвищення кваліфікації, навчальних семінарів, тренінгів, вебінарів, як і участь у конференціях, друкування статей і тез з тематики навчального курсу може зараховуватися з відповідною кількістю балів як виконання теми, модуля, самостійної роботи або тестових завдань, у залежності від трудомкості і кількості годин витрачених студентом на даний вид роботи. Документальне підтвердження виконаних робіт обов'язкове.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з деканатом).

Отримані сертифікати підвищення кваліфікації, участь у Вебінарах та ін., тема яких відповідає навчальній дисципліні зараховуються як: **6-15 год.** як виступ на 2 практичних; 15-30 год. як МКР відповідно до теми. Зарукування результатів формального, неформального та інформального навчання здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю рівня сформованості компетентностей з курсу «Етнопедагогіка» є залік, який виставляється на основі підсумкової оцінки за практичні заняття (40 балів) та виконання МКР (модульної контрольної роботи), яка оцінюється 60 балів. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, написавши підсумковий тест, який оцінюється 60 балів.

Шкала оцінювання

Таблиця 4.2

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Первинна соціалізація дітей за традиціями етнопедагогіки. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі українки. Серія : Педагогічні науки* Випуск № 8. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки. 2012. С. 119-123.
2. Будник О. Етнопедагогіка господарсько-економічного виховання : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2005. 180 с.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис: У 2 т. К. : Оберіг, 1991. Т. 1. 450 с; Т. 2. 445 с.
4. Гриців Т., Батрин В. Українська система виховання на засадах народної педагогіки : навч.-метод. посіб. для позакл. роботи в шк. Чернівці : Народознав.-просвітн. центр «Факел Марії», 2013. 263 с.
5. Кузмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка родинного виховання : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 324 с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки). URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk712820.pdf>
6. Лозко Галина Українське народознавство. Вид. 5-те, зі змін. та допов. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 512 с. : іл.
7. Мала енциклопедія етнодержавності НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; [редкол.: Римаренко Ю. І. (відп. ред.) та ін.] Довіра, Генеза. К. : 1996. 9432 с.
8. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Глухів : РВВ ГДПУ, 2001. 172 с.
9. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. К. : Вид. ім. Олени Теліги, 2003. 328 с.
10. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К. : ІЗМН, 1997. 232 с.

11. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка : навч.-метод. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 159 с.
12. Українська етнопедагогіка : навч.-метод. посібник / ред. В. Кононенко. К. ; Івано-Франківськ : Плай, 2005. 508 с.

Додаткова

1. Гнатюк В. М. Управління системою національного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. К. : Вид. «Сталь», 2006. 312 с.
2. Гордійчук О. Є. Моральне виховання молодших школярів засобами етнопедагогіки : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2011. 183 с.
3. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність : посібник. К. : Академія, 1997. 181 с.
4. Ігнатенко П. Р., Руденко Ю. Д. Народознавство у школі. К. : Т-во «Знання», 1990. 48 с.
5. Король О. В. Методика викладання українського народознавства в школі : навчально-методичний посібник. К. : ІЗИН, 1998. 368 с.
6. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. К. : Вид. ім. Олени Теліги, 2003. 328 с.
7. Сележан Й. Ю. Основи національного виховання : історичний, філософсько-релігійнознавчий аспекти : навч. посібник. Чернівці : Рута, 2004. 319 с.
8. Сіркізіук В. В. Основи національного виховання : навч.-метод. посібник / – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2004. 301 с.
9. Ступарик Б. М. Національна школа : витоки й становлення: навч.-метод. посібник. К. : ІЗМН, 1998. 336 с.
10. Тимофієнко Ю. В., Кузьменко В. В. Українська народна педагогіка і проблеми естетичного виховання шкільної молоді : навч. посіб. Херсон : [б.в.], 2000. 64 с.
11. Українознавство в системі освіти : навч. посібник. К. : Міленіум, 2004. 312 с.
12. Українська родина : наук.-метод. посібник / уклад. Т. І. Люріна [та ін.]. К. : [б.в.], 1998. 1296 с.
13. Українське народознавство : навч. посібник / за ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів : Фенікс, 1994. 608 с.